

Meetnet vlinders

Juli 2022

Beste teller,

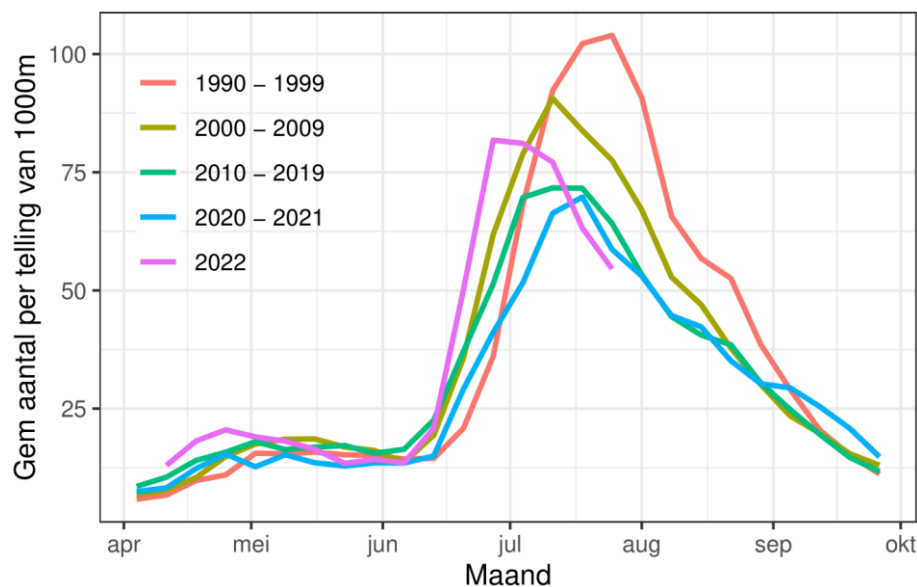
De zomervlinders kwamen al in juni, en inmiddels lijkt de piek alweer voorbij. Hoe zal het verder gaan?

Aantal vlinders

De piek van de zomervlinders werd dit jaar al in de laatste week van juni gehaald. Dat is bijzonder vroeg, zeker in vergelijking met de jaren 1990, toen die piek vier weken later viel. De zomerpiek is niet alleen langzaam naar voor geschoven, maar ook steeds lager geworden. Daar was de zomerpiek van 2022 wel een gunstige uitzondering: hij was hoger dan die van 2010-2021, maar lager dan die van de perioden voor 2010. De regen in mei kwam net op tijd om te voorkomen dat de waardplanten van de rupsen helemaal verdorpen.

Samenvattend: duidelijk meer vlinders deze zomer dan voorgaande (droge!) jaren, maar nog steeds minder dan voor 2010.

Hoe zal het verder gaan? Het is een beetje koffiedik kijken, maar als het niet te droog blijft en er af en toe regen valt, zouden er nog best veel vlinders van extra generaties kunnen vliegen, zoals van dagpauwoog en kleine vos. Hoe dan ook doen bonte zandoogjes het goed, duiken op veel routes in het binnenland kleine parelmoervlinders en koninginnenpages op, en vliegen er weer oranje luzernevlinders. Daar wordt zo'n telling toch meteen een stuk spannender van.

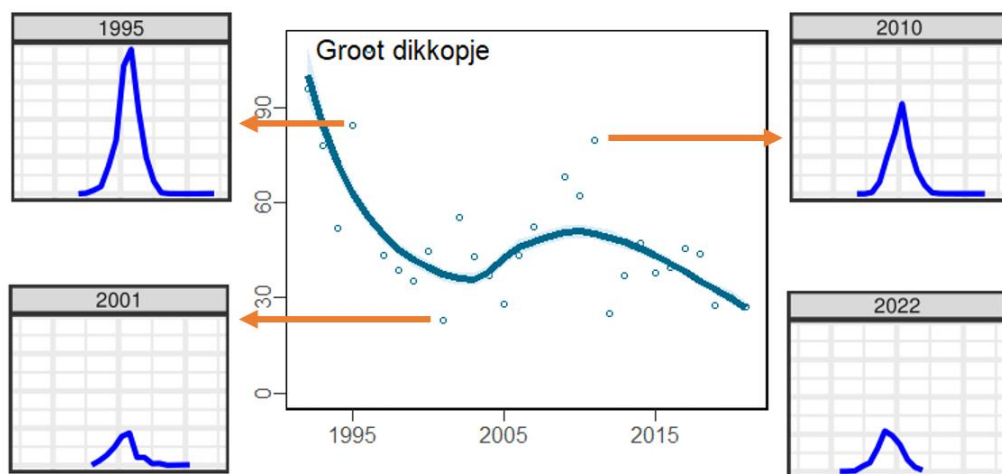

Groot dikkopje

Het groot dikkopje is een soort die gelukkig nog op veel routes gevonden kan worden, en die soms ook nog behoorlijk talrijk kan zijn. Hij wordt ook regelmatig als nieuwe soort op routes gevonden, vooral in het noorden en westen van het land, een uitbreiding die vooral komt door het opwarmende klimaat. Je zou zo maar kunnen denken dat het best goed gaat met het groot dikkopje.

Kijken we naar de aantalstrend van de soort dan zien we een heel ander plaatje: een forse daling in de jaren negentig, wat herstel rond 2010 en dan weer een nieuwe daling. "Maar we zien toch nog steeds veel grote dikkopjes?" Dat klopt, maar waar je er nu tien ziet, zag je er dertig jaar geleden dertig tot vijftig. Het groot dikkopje kon echt heel erg talrijk zijn, zoals veel 'oude' tellers zich nog kunnen herinneren.

De kleine grafiekjes rond de indexgrafiek laten het gemiddeld aantal grote dikkopjes per telling van 1000m lengte zien (de y-as loopt van 0 tot 15, de x-as van april tot en met september). Ook die illustreren dat er nog steeds grote dikkopjes zijn, maar ook dat het er toch echt veel minder zijn dan in de beginjaren van het meetnet. En ook 2022 bracht daar geen verandering in.

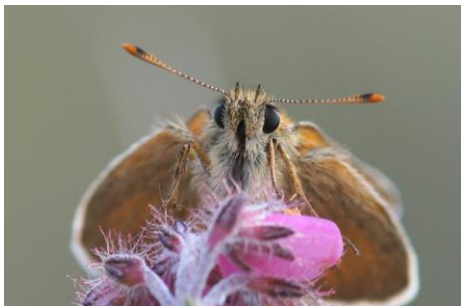
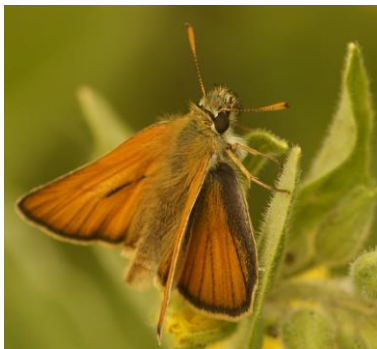
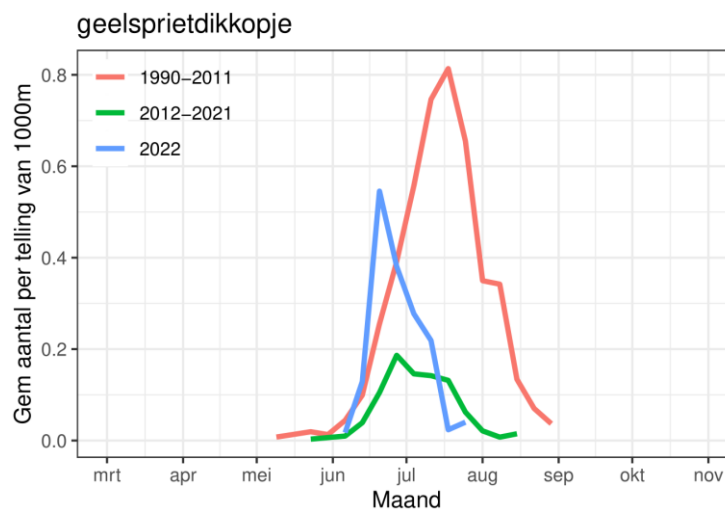

Goed jaar voor het geelsprietdikkopje?

Het geelsprietdikkopje hoort tot de ooit algemene en wijd verbreide soorten, die flink achteruit gegaan zijn. Hij komt nu alleen nog voor in Zuid-Limburg, een smalle strook langs de oostgrens, lokaal op de zuidelijke Veluwe en op de Utrechtse Heuvelrug, en een paar plekjes elders in het land.

Hij vliegt ook duidelijk vroeger dan het veel algemenere zwartsprietdikkopje, en dat verschil lijkt de laatste jaren alleen maar groter geworden te zijn. De beste tijd om geelsprietdikkopjes te vinden is medio juni. Dan vliegen ook nog veel mannetjes, die door hun geurstreep herkenning vergemakkelijken. Bovendien zijn er dan nog weinig zwartsprietdikkopjes (en die er zijn, zijn mannetjes). Hoe dan ook blijft het goed opletten.

In 2022 liggen de aantallen voor het eerst sinds lange tijd weer eens wat hoger (maar nog altijd een flink stuk lager dan 30 jaar geleden). De vliegtijd van de vlinders is in die tijd een week of vier naar voren geschoven.

Links geelsprietdikkopje, rechts zwartsprietdikkopje.

Boven: bij het geelsprietdikkopje is de geurstreep bij mannetjes lang en niet evenwijdig aan de aders. Bij het zwartsprietdikkopje is de geurstreep kort en loopt evenwijdig aan de aders.

Onder: de top van de **onderkant** van de voelspriet is geel bij het geelsprietdikkopje en zwart bij het zwartsprietdikkopje.

Mid-zomer kijk op de hommeltellingen

Aardhommel-complex: lage aantallen

In de vorige nieuwsbrief keken we ook al even naar de resultaten van het aardhommel-complex in dit jaar. De gemiddelde aantallen per route leken toen achter te blijven bij eerdere jaren. Maar er was nog de mogelijkheid dat de pieken gewoon wat later in het jaar zouden vallen. Wanneer we nu naar de vliegtijdgrafiek van het aardhommelcomplex kijken, dan lijken er deze zomer nauwelijks pieken te zijn. Zowel de voorjaarspiek als de zomerpiek blijft laag. Daarmee lijken de tellingen van het aardhommel-complex dit jaar de laagste sinds de start van het Meetprogramma hommels. Wanneer we komende winter de eerste trendgrafieken gaan maken, moet blijken of die dat beeld bevestigen.

Steenhommel: kortdurende piek

Bij de steenhommel valt de piek in de aantallen vaak wat later dan bij sommige andere soorten. In de vorige nieuwsbrief was er nog geen aanzet tot een piek in de grafiek. Maar eind juni gingen de getelde aantallen toch omhoog. Wat wel opvalt, is dat de gemiddelde aantallen begin juli ook snel weer afnamen. Vanaf half juli lopen ze weer ietsje op. Dus het is even afwachten hoeveel er de komende weken worden geteld.

Totale aantallen hommels aan de lage kant

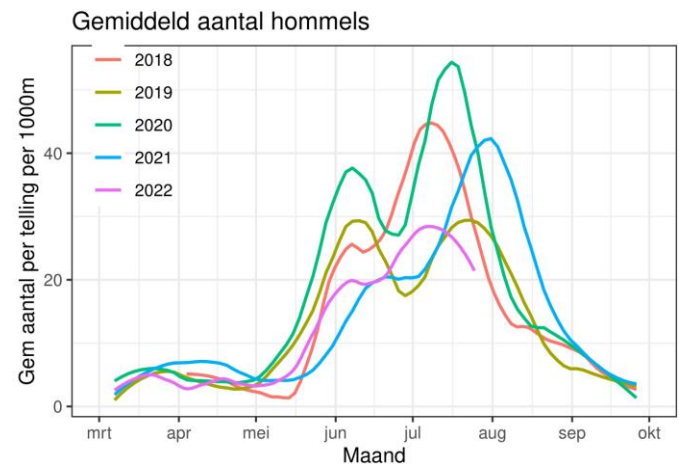
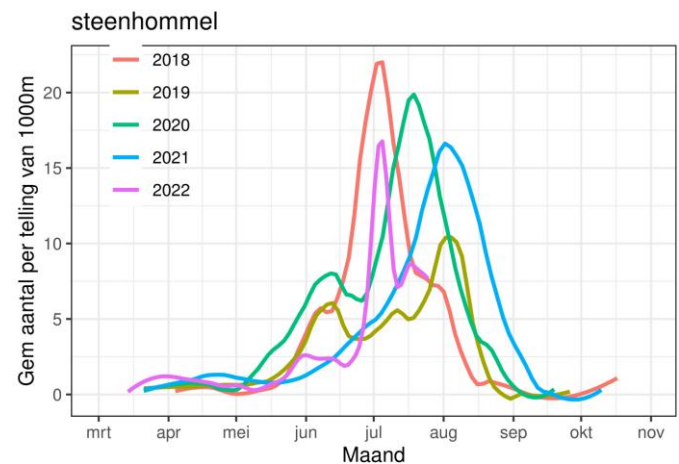
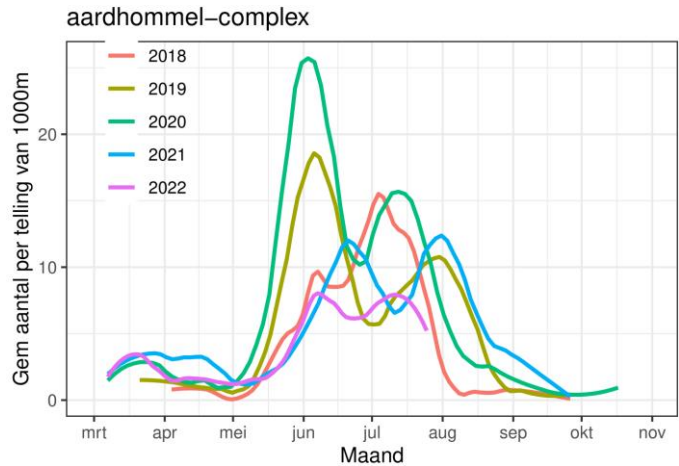
De lage aantallen van het aardhommel-complex en de steenhommel lijken door te werken in de totale aantallen hommels. Dit ligt in de lijn der verwachting, omdat het aardhommel-complex en de steenhommel bij de drie talrijkste hommelssoorten in ons land horen. De getelde aantallen van die soorten hebben daarmee een grotere invloed om de totale aantallen hommels, dan de getelde aantallen van wat schaarsere hommelssoorten als weidehommel en boomhommel.

Let op verbleking...

In deze tijd van het jaar wordt de kans steeds groter dat je afwijkend uitzijende hommels tegenkomt. Felle zon of andere weersomstandigheden kunnen hun invloed hebben op het uiterlijk van de hommels. Wat veel voorkomt is verbleking: rode kleuren kunnen bruin of oranje of zelfs witachtig worden. Bruine en gele beharing kan verbleken tot vaalgeel of wit. En zelfs zwarte haren kunnen er wel eens bleek uitgeslagen uitzien. Alsof er iets is misgegaan in de was. Dat maakt de herkenning lastiger. Voor de tellers die hommels op soort tellen, is dat iets om alert op te zijn. Maar ook voor de andere tellers kan het interessant zijn om te kijken of je dit soort hommels tegenkomt.

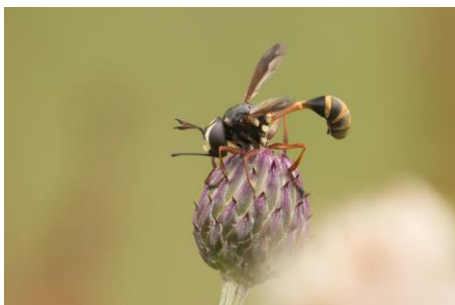
...en op slijtage

Een ander fenomeen is slijtage. Sommige hommels worden kaal. Dan lijkt het bijvoorbeeld of ze een groot zwart vlak op hun borststuk hebben, maar in werkelijkheid missen ze daar een pluk haar. Dan kan een bruinrug er opeens voor een groot deel zwart uitzien. Als je een hommel ziet met afwijkend zwart, dan is het goed om te kijken of het bij dat zwart om beharing gaat, of dat die beharing weg is.

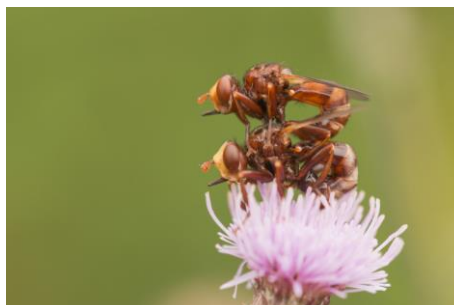

Knuppeltjes en kromlijven

De insectenwereld lijkt af en toe van toe van parasieten aan elkaar te hangen. Alles hangt met alles samen en veel insecten maken gebruik van andere insecten voor hun voedsel of voortplanting. Ook hommels hebben hiermee te maken. Behalve de koekoekshommels, die in een eerder nieuwsbrief werden besproken, zijn er ook vliegen die het op hommels gemunt hebben. Het gewoon knuppeltje en de roestbruine kromlijf horen tot de familie blaaskopvliegen. Het zijn parasitaire vliegen die proberen een eitje te leggen in een volwassen hommel. In de zomer kun je ze tegen komen op plekken waar hommels voorkomen. En als je goed oplet zie je ze soms een uitval maken naar een hommel, zodat ze hun eitje kunnen leggen.

Gewoon knuppeltje

Kromlijven

Vliegtijden soortgerichte routes en ei-telplots

Voor de volgende soorten mogen de vlinders geteld worden:

Kleine heivlinder: nu tot begin september

Zilveren maan 2^e generatie: van nu tot eind augustus

Grote vuurvlinder eitjes: vanaf nu tot eind augustus

Gentiaanblauwtje eitjes: vanaf nu tot eind augustus

Wilt u ook uw ervaring delen met andere tellers?

Heeft u leuke ervaringen op uw route en wilt u die delen met andere tellers? Wij ontvangen graag uw verhaal. Stuur het naar meetnet@vlinderstichting.nl.

Contact

Mocht u contact met ons willen, dan kunt u ons altijd bellen of e-mailen.

Landelijk Meetnet Vlinders

Chris van Swaay

José Kok, Ingeborg van Es-Boomsluiter, Kars Veling en Kim Huskens

Tel.: 0317 467346

meetnet@vlinderstichting.nl

Hommelmeetnet: Johan van 't Bosch

Meetnethommels@naturalis.nl

Deze nieuwsbrief wordt via e-mail verstuurd aan alle tellers van het Landelijk Meetnet Vlinders. Mocht u geen prijs stellen op de nieuwsbrief, dan kunt u de verzending stoppen door op meetnet.vlinderstichting.nl bij Instellingen de optie Nieuwsbrief abonnement op nee te zetten.